

Notiser

KÖNSFÖRDELNING

I de vad gäller filosofiämnet tjugo bästa universiteterna i USA var år 2009 i genomsnitt 16,3 procent av filosofiprofessorerna (*full professor*) kvinnor. Men det varierar rätt mycket: vid t.ex. New York University var siffran 4 procent och vid Harvard University 39 procent.

DÖDA

Kända filosofer som dog under året 2012 var bl.a. John Hick, Ruth Barcan Marcus, Leonard Linsky, J.J.C. Smart, George Nakhnikian, Hugo A. Bedau, Paul Kurtz, R. G. Frey och Annette Baier.

NYA BÖCKER

Fysikern Sören Holst har utgivit *Tankar som ändrar allt: Om tankeexperiment och nya världsbilder*, Förlaget Fri Tanke, 2012.

På Hilaritas förlag har utgivits *Spinoza: Porträtt av en andlig hjälte* av Rudolf Kayser (2012). Förord av Albert Einstein. Originalen är från 1932.

En bok av ekonomen Ken Binmore med titeln *Kort om spelteori* har utgivits av förlaget Fri Tanke, 2012.

En känd fysiker, Lawrence M. Krauss, har på förlaget Fri Tanke utgivit boken *Ett universum ur ingenting: Varför det finns någonting snarare än ingenting*, 2013.

Psykologen och ekonomipristagaren Daniel Kahneman har skrivit en bästsäljande bok, som nu utkommit på förlaget Volante: *Tänka snabbt och långsamt*, 2013.

APROPÅ BOKTITLAR

Den amerikanske filosofen Ned Block lär ha sagt att Daniel Dennetts bok *Consciousness Explained* i stället borde ha hetat *Consciousness Ignored*.

I HUVUDET PÅ EN FYSIKER

Den något yvige fysikern Paul Davies hävdar i en av sina böcker att det är logiskt omöjligt att det inte finns några sanna påståenden. Hans bevis tar utgångspunkt i följande två påståenden:

- (A) Det finns åtminstone ett sant påstående.
- (B) Påstående A är falskt.

Davies resonerar sedan på följande sätt: ”Men om A är falskt, är B det också, för B är ett påstående, och om A är falskt finns det inga sanna påståenden. Så A måste vara sant. Det är därför logiskt omöjligt att det inte finns några sanna påståenden” (*I huvudet på Gud*, Prisma 1992, s. 182). Detta tycks medföra att det är logiskt nödvändigt att det finns påståenden, vilket redan det kan tyckas förvånande. Det är i alla fall kontroversiellt. Men sedan skriver Davies: ”Om det existerar nödvändiga påståenden är föreställningen om en nödvändig varelse inte uppenbart absurd.” Man häpnar!

FLEST AVRÄTTNINGAR UNDER ÅR 2010

1. Kina (tusentals)
 2. Iran (minst 252, enligt obekräftade uppgifter ytterligare minst 300)
 3. Nordkorea (minst 60)
 4. Jemen (minst 53)
 5. USA (minst 46)
 6. Saudarabien (minst 27)
 7. Libyen (minst 18)
 8. Syrien (minst 17)
- (Källa: DN 29/3 2011)

DEN INSTITUTIONELLA KONSTTEORIN

En som möjligen har anammat den så kallade institutionella konstteorin – som härstammar från filosoferna Arthur Danto och George Dickie – är Lars Vilks. Han skriver följande (på nätet): ”Frågan vad-är-konst? besvaras i samtiden med att det som konstvärlden uppfattar och presenterar som konst är konst (den institutionella konstteorin).” Eventuellt godtar dock inte Vilks själv teorin. Man kan misstänka att han skulle vidhålla att hans rondellhund är konst, även om konstvärlden skulle anse att den inte är det. Vem vet? Kanske uttalar han sig bara om hur frågan om konst ”besvaras i samtiden”.

Men hur ska man förstå orden ”besvaras i samtiden”? Folk i samtiden har väl olika uppfattningar om vad som är konst. Exempelvis skulle väl

många – kanske till och med en stor majoritet – säga att sådana ”konstverk” som Vilks rondellhund eller vanlig graffitti eller Anna Odells fejkade självmordsförsök eller en hög med Brillo-kartonger *inte* är konst. Men Vilks avser antagligen det svar som den samtida *konstvärlden* ger på frågan om vad som är konst. Och då har han kanske rätt. Konstvärlden anser kanske att konstvärlden bestämmer. Men det tycks inte vara ett svar på frågan om vad som *är* konst.

Eller är det ändå det? Analogt kunde man ju tycka att det är de professionella filosoferna som avgör vad som är filosofi.

Att konstvärlden betämmer vad som är konst kunde för övrigt förklara att t.ex. Vilks och Odells alster ska anses vara konst medan enkronorna med kungen som horbock och nallebjörnarna som släpptes ned över Vitryssland inte är konst – eftersom deras upphovsmän tillhör reklambranschen i stället för konstvärlden. (Men hur vet man att reklam inte är konst? Eller att reklamare inte kan producera konst?) Visserligen är väl Vilks själv konstteoretiker snarare än konstnär, men kanske räknas han också som konstnär, eftersom ett av hans verk donerats av en konstnär till Moderna museets samlingar. Om någon konstnär donerade de falska enkronorna till Moderna museet, så skulle i så fall också de vara konst.

Egentligen spelar det ju inte så stor roll vad som är konst, så länge som konststämpeln inte också är en kvalitetsstämpel. Det vill säga så länge som konst kan vara både bra och dålig. Och urusel.

Men Lars Vilks menar kanske att konstvärlden också bestämmer vad som är *bra* konst? Han skriver i alla fall (på nätet): ”Det som uppfattas och presenteras som god konst av konstvärldens styrande institutioner är god konst”; och vidare: ”Det som konstvärlden anser vara bra konst är bra konst”. Såvitt jag vet ingår dock detta inte i den institutionella konstteorin, som den vanligen uppfattas.

Kunde det vara ett rimligt tillägg? Nja, det beror på. Man kan inte gärna hävda att det som *gör* ett konstverk bra är att det anses bra av konstvärlden. Hur skulle i så fall konstvärlden bära sig åt för att komma fram till ett omdöme? Innan den bestämmer sig måste den bestämma sig! Däremot kunde man kanske hoppas att konstvärlden har så bra smak, att den *faktiskt* bara tycker att sådant är bra som också är bra. Men det vore en rätt osäker förhoppning. Även om konstvärlden hittills alltid har haft rätt – vilket knappast är sant – så vore det alltför vågat att tro att den också alltid *kommer* att ha rätt. Dessutom finns det förmodligen ofta en rätt stor oenighet inom konstvärlden om vad som är bra. Det vore i alla fall fullt möjligt.

I själva verket finns det nog en motsvarande tvetydighet även i den institutionella konstteorin. Det kan inte gärna vara det att konstvärlden anser att något är konst som *gör* att det är konst. (Det kan inte heller

vara enbart det att filosoferna anser att något är filosofi som *gör* att det är filosofi.) Däremot finns det kanske en tillräckligt stor – men oftast oartikulerad – enighet inom konstvärlden om vad som gör något till konst, för att det ska vara sant att det som konstvärlden anser vara konst också är konst. Åtminstone enligt de kriterier som konstvärlden mer eller mindre medvetet använder sig av – och som alltså är något annat än det kriterium som tycks utpekas av den institutionella konstteorin.

FRAMTIDA ARBETSMARKNAD

Ivar Lo-Johansson skriver i sin bok *Elektra* (1967) om hur en man vaknar upp år 2070, efter att ha legat nedsövd i hundra år. Han stöter på en person, som han frågar bl.a. följande:

– Vad är det människorna drömmer om nu? frågade han. Är det om Gud, om vackra kvinnor, eller om att förtjäna pengar?

– Det är om att få arbeta.

– Arbeta?

– Alla drömmer om att få arbeta så lång tid som möjligt. Nu när maskinerna utför allt arbete, är arbetet det mest åtråvärda av allt. Maskinerna själva gör de nya maskinerna. Tvådagarsveckan i gammal tid har minskat till tvåtimmarsvecka och ännu mindre, till entimmesvecka i många fall. Den anses rik som tillåts arbeta längre.

...

– Och ingen är tvungen att arbeta för att inte svälta ihjäl?

– Tvärtom. Det hägrar för många som en dröm att få svälta. De fattiga är de som inte får arbeta. Den som tillåts arbeta, anses rik.

DYGNETS TOPOLOGI

Varför heter det ”mitt *på* dagen”, men ”mitt *i* natten”? Beror det på att dagen är konvex medan natten är konkav? Eller är dagen tvådimensionell och natten tredimensionell? Och vad innebär i så fall detta?

TÄRNINGSSPEL

Följande exempel har eventuellt omnämnts tidigare i *Filosofisk tidskrift*, men för nytillkomna läsare kan vi ta det en gång till. Anta att vi har tre tärningar, A, B, och C. Tärning A har sex sidor med siffrorna 6, 6, 6, 2, 2, 2. Tärning B har sidorna 5, 5, 4, 3, 3, 2. Och tärning C har sidorna 6, 4, 3, 3, 3, 3. Om nu tärningarna får tävla mot varandra parvis – där den tärning vinner som visar den högsta siffran – så vinner A mot B med sannolikheten 6/11, B mot C med sannolikheten 14/27 och C mot A med

sannolikheten 6/11. I långa loppet bör man alltså satsa på A framför B, B framför C och C framför A. Är det något konstigt med detta?

METAFYSIK

Gerald Dworkin berättade för flera år sedan en sann historia om den kände matematikern, logikern och konsertpianisten Raymond Smullyan. Denne tvingades en gång att ge en kurs i metafysik. Han kom in i klassrummet, satte sig i katedern, men sa ingenting. Han teg. Det var alldeles tyst i rummet under rätt lång tid. Sedan tröttnade en av studenterna, reste sig upp och började gå mot dörren. Då sa Smullyan: "What's the matter Arbini, don't you like metaphysics." – Av någon anledning kommer man att tänka på Wittgenstein, när man hör denna historia.

Att Smullyan var logiker (snarare än metafysiker) framgår för övrigt av följande historia, som han själv har berättat: "On 1 April 1925, I was sick in bed [...]. In the morning my brother Emile (ten years my senior) came into my bedroom and said: 'Well, Raymond, today is April Fool's Day, and I will fool you as you have never been fooled before!' I waited all day for him to fool me, but he didn't. [...] I recall lying in bed long after the lights were turned out wondering whether or not I had really been fooled."

CITAT

"Vad är då tiden?" frågade Hans Castorp och böjde nästippen så våldsammt åt sidan att den blev vit och blodlös."Kan du säga mig det? Rummet uppfattar vi ju med våra organ, med synen och känseln. Gott. Men vilket är vårt tidsorgan? Kan du tala om det för mig?"

DE BÄSTA FILOSOFITIDSKRIFTERNA

I en omröstning på Brian Leiters blogg fick de röstande – det var 540 personer som svarade – rangordna tjugoåtta kända filosofiska tidskrifter. Tidskrifter inriktade på specialområden, t.ex. filosofihistoria, var inte med i röstningen. De tio högst rankade var följande.

1. *Philosophical Review*
2. *Noûs*
3. *Journal of Philosophy*
4. *Mind*
5. *Philosophy & Phenomenological Research*
6. *Philosophical Studies*
7. *Australasian Journal of Philosophy*

8. *Analysis*9. *Philosophical Quarterly*10. *Philosophers Imprint*

Den svenska tidskriften *Theoria* kom på tjugofemte plats. I en annan omröstning rangordnades de bästa engelskspråkliga tidskrifterna med inriktning på kontinentala traditioner i post-Kantiansk filosofi. Där kom *European Journal of Philosophy* på första plats och *Philosophy & Phenomenological Research* på andra.

GUD SOM UTILITARIST

I slutet av *The Methods of Ethics* funderar Sidgwick över om det finns något sätt att få inbitna egoister att göra sin utilitaristiska plikt – även i situationer då de förlorar på det. Han leker med tanken att Gud är utilitarist och hotar att straffa dem som inte i livet gör sin utilitaristiska plikt med olika (eviga) plågor efter döden. Då skulle det löna sig för egoister att göra sin utilitaristiska plikt i livet, tycks han mena. Men hur tänker Sidgwick här? Om Gud är utilitarist kan han hota med både det ena och det andra för att få folk in på den rätta vägen, men kan hans hot tas på allvar? Anta att den yttersta dagen är här, vad skulle i så fall en utilitaristisk Gud ha för skäl att plåga någon? Plågan skulle inte vara till någon nytta. En egoist har nog inget att frukta från en utilitaristisk Gud.

Torbjörn Tännsjö

EN SORTS ANSPRÅKSLÖSHET

Jean Jacques Rousseau skriver på ett ställe i sina *Bekännelser* om sina framtidsutsikter, när han vid sexton års ålder rymt från sin anställning som lärling hos en gravör: ”Obekymrat trädde jag ut i den vida världen; snart skulle den genljuda av mina talanger, vid varje steg skulle jag mötas av fester, skatter, äventyr, vänner redo att tjäna mig, älskarinnor ivriga att behaga mig; jag hade endast att visa mig, för att hela världsalltet skulle falla till mina fötter. Icke hela för övrigt, jag liksom fritog det därifrån, jag behövde inte så mycket; ett angenämt sällskap var mig nog, om resten bekymrade jag mig icke. Min anspråkslöshet kom mig att inskränka mig till en trång, men utsökt krets, där jag var säker om att härska. Ett enda slott var nog för min ärelystnad: som slottsherrens och slottsfruns gunstling, deras fröken dotters älskare, hennes brors vän och grannarnas beskyddare skulle jag vara nöjd; mera behövde jag ej.”

EN SORTS LÖGNARE

Det har hävdats att påståendet att det inte finns några syntetiska påståenden a priori självt är syntetiskt och a priori.

A PRIORI KUNSKAP

Man kan ju inte veta a priori att man inte kan veta något a priori. Men däremot verkar det som om man kan veta a priori att man inte kan veta a priori att man inte kan veta något a priori. Man kan ju inte gärna veta det a posteriori.

TINGET I SIG

Immanuel Kant ansåg som bekant att vi inte kan veta något om "tinget i sig", dvs. det som rent objektivt existerar, oberoende av hur vi människor uppfattar och beskriver verkligheten. Apropå denna idé gör W. V. Quine på ett ställe följande reflexion: "Att fråga efter tinget i sig, oberoende av mänskliga begreppsbildningar, är som att fråga hur lång Nilen verkligen är, oberoende av våra lokala mått som engelska mil eller kilometer."

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Per Bauhn* är professor i praktisk filosofi vid Linnéuniversitetet, *Lars Bergström* är professor emeritus i praktisk filosofi i Stockholm, *Staffan Carlshamre* är professor i teoretisk filosofi i Stockholm, *Sofia Jeppson* är doktorand i praktisk filosofi i Stockholm, *Hege Dypedokk Johnsen* är doktorand i praktisk filosofi i Stockholm, *Hans Ruin* är professor i filosofi vid Södertörns högskola, *Stefan Schubert* har doktorerat i teoretisk filosofi i Lund.